

OnderwijsNetWerk 28 september 2021

Tijdens het eerste OnderwijsNetwerk van het jaar gaf Ivo Dokman een lezing over het verschil tussen intentie en effect van het handelen en optreden voor de klas. Daarnaast stelde interim-bestuurder Monica Robijns zich voor, vertelde Patricia Versnel meer over de ontwikkelingen rond hoogbegaafde leerlingen in Almere, vertelde Simoon Fransen over het traject veranderen is leren van de JGZ en is er een mededeling over de vragenlijst voor ouders.

Lezing Ivo Dokman – Keurige kinderen – de juf als joker

Ivo is van huis uit gymleraar en spitst zich als trainer al jarenlang toe op groepsdynamisch werken. Wat is van invloed op de dynamiek in een groep? Opmerkingen als 'Dat [gedrag] zag je bij de kleuters al', maakte hem nieuwsgierig. Iedereen heeft de beste intenties en toch zijn bepaalde gedragingen bij heel jonge kinderen al te zien. Qua theorie bouwt hij door op de theorie van onderwijsfilosoof Gert Biesta. Biesta stelt de 'waartoe vraag' van het onderwijs centraal: wat is de intentie van de school en de leraar? Ivo stelt daarbij de vraag hoe je deze vraag in kunt kleuren en wat de verschillen zijn tussen intentie en effect.

Dit leidde tot zijn scriptie Keurige kinderen. De Juf als joker. De hoofdvraag van deze scriptie was:

Hoe bepaalt het optreden van de leraar voor de klas de wijze waarop de onderwijskundige visie en pedagogische doelen van het curriculum van de school worden gerealiseerd?

Dit heeft hij onderzocht door aan de ene kant interviews met leraren te houden en aan de andere kant te filmen in de klas. Dit filmen gebeurde via Videocatch. Dit is een videofeedbackapp waarbij je gebeurtenissen vanuit vier verschillende perspectieven in beeld kan brengen, interessante momenten vast kunt leggen en na afloop direct terug kunt kijken.

De vraag die 'inkleuring' van een school en leraars vraagt is: wanneer laten leerlingen het goede en gewenste gedrag zien? Biesta werkt met drie doeldomeinen voor het onderwijs (kwalificatie, socialisatie en subjectivatie). Maar niet elk talent is wenselijk om te ontwikkelen (criminaliteit is ook een talent). Je kunt niet zeggen dat keurige kinderen alleen altijd braaf zijn en doen wat de juf zegt. Wel is het belangrijk hierin kleur te bekennen. Hoe stuur je op grenzen en welk effect heeft dit?

In de relatie tussen leraren en klassen zitten drie dimensies: de goede gezagsrelatie (luisteren de leerlingen naar de leraar), de functionele relatie (samenwerking tussen leraar en de leerlingen) en de persoonlijke relatie (nabijheid tussen leraar en leerlingen)

Hierbij maakt het ook uit welke verschillen er tussen collega's zijn. Ivo bezocht bijvoorbeeld een school dat een gezamenlijk en eenduidig stilteteken had afgesproken, maar hier bleken verschillende collega's in de praktijk andere variaties aan te geven. De cultuur en sociale normen in de organisatie en de dynamiek tussen collega's onderling speelt hier naast de professionele identiteit van de leraar een rol in.

Ook kan er een verschil zijn tussen intentie en effect bij het optreden en handelen van de leraar voor de klas. Ivo onderscheidt hierbij vijf verschillende clusters (brillen) waarmee je kunt kijken naar interventies in de les.

Cluster 1: inconsistentie: juf zegt iets, maar non verbale houding zegt iets anders (streng zijn en in de lach schieten)

Cluster 2: via-via-interventie: het ene kind een complimentje geven, als signaal dat dit gewenst gedrag is voor de andere kinderen (Ik zie dat Achmed al keurig klaar zit...)

Cluster 3: vraag-die-geen-vraag-is: woorden als wil je – kun je – zijn eigenlijk geen vraag maar een vriendelijk verpakte opdracht.

Cluster 4: ruimte-latende-woorden: zinsconstructies als 'dat mag *eigenlijk* niet', '*normaal gesproken* doen we het niet zo', laten ruimte die je niet wilt geven.

Cluster 5: inconsequentie in stellen en handhaven van grenzen kinderen die steeds waarschuwingen krijgen, maar die waarschuwingen worden niet omgezet in sancties.

Bij alle interventies is er een groep leerlingen die het (nog) niet snapt, (nog) niet kan of (nog) niet wil.

Het is niet erg, en zelfs onontkomelijk dat elke leraar af en toe gebruikmaakt van (sommige van) deze interventies. Je kunt nu eenmaal niet 30 leerlingen voortdurend in de gaten houden. Wel is het mooi om dit van jezelf te weten. Videocatch is daarmee een mooi middel, omdat je dan feitelijk filmmateriaal hebt waarmee je kunt bouwen. De feedback wordt makkelijk, want gaat niet over de persoon maar over het verschil in intentie en effect.

De lezing eindigt met het uiteen gaan in break out rooms waarmee deelnemers kunnen discussiëren wat je zou kunnen met de uitkomsten van dit onderzoek en wat daarvan je morgen al zou kunnen doen.

Verder lezen:

Gert Biesta – Het prachtige risico van onderwijs (2012 ISBN 9789490120085.)

Henk Galenkamp en Jeannette Schut – Handboek professionele schoolcultuur. Focus op koers en gedrag (2018 ISBN 9789492525000)